

Mandat for inntektsutvalget for jordbruket

Utvalg som skal vurdere grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter i jordbruket med lønn for arbeidstakerne

Fastsatt av Landbruks- og matdepartementet 13. august 2021

I Prop 200 S (2020-2021) om jordbruksoppkjøret i 2021, foreslo regjeringen å sette ned et utvalg som skal vurdere grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter i jordbruket med lønn for arbeidstakerne. Stortinget sluttet seg til forslaget. I proposisjonen heter det at:

"Mandatet til et slikt utvalg bør være å drøfte og klargjøre prinsipper og metoder, samt muligheter og begrensninger, for måling av inntekter for jordbruket som sektor og for bønder som private næringsdrivende, samt grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter med lønn for arbeidstakere."

Et inntektsmål for jordbruket og måling av inntekt for næringen, med formål å sammenligne nivå eller utvikling med andre grupper i samfunnet, har i mange tiår vært sentralt i de årlige jordbruksoppkjørene. Over tid har Stortingets inntektsmål være formulert på ulike måter, og med ulike betingelser knyttet til seg. Betingelsene har i ulik grad vært operasjonalisert, avhengig av hvordan inntektsmålet og forutsetningene for det har vært formulert.

Det er fundamentale forskjeller på å være privat næringsdrivende og lønsmottaker. Jordbruksnæringen må investere kapital for å produsere og generere inntekt. Over tid har arbeid vært erstattet med kapital og jordbruket har inntil de siste årene hatt god produktivitetstilvekst. Jordbruket leverer varer og tjenester i et marked, for mange varer i konkurranse med import, og matvarer har lav priselastisitet. Næringsinntekt fra jordbruket utgjør et varierende bidrag til inntekten i jordbrukshusholdningene. Det er over lang tid dokumentert betydelig inntektsvariasjon i jordbruket, både fra år til år, og mellom enkeltforetak, også mellom enkeltforetak med likeartet produksjon og produksjonsforutsetninger.

Med unntak for perioden 1976/77 til 1993 har inntektsutviklingen i jordbruksoppkjøret vært basert på Budsjettnemndas totalkalkyle for jordbruket. I perioden 1977-1992 ble et modellbrukssystem med effektivitetsnormer benyttet for å sammenligne inntekt og levekår i jordbruk med industriarbeiderlønn.

Fra 1993 ble inntektsmålet endret til et mål om relativ utvikling, med Totalkalkylen om måleinstrument. Totalkalkylen er et sektorregnskap, som skal vise hvilke verdier som skapes ved utnytting av jordbrukets produksjonsressurser. Resultatmålet som benyttes er "*Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk*", hvor kapitalslitet føres inflasjonsjustert.

Utvalget skal:

- Drøfte og klargjøre prinsipper og metoder, samt muligheter og begrensninger, for måling av inntekter for jordbruket som sektor og for bønder som private næringsdrivende, samt grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter med lønn for arbeidstakere.
- Gjennomgå hvordan inntektsmålet har vært formulert over tid, hvilke betingelser som har vært knyttet til det, og hvordan disse betingelsene har vært operasjonalisert.
- Dokumentere inntektsdannelsen, inntektssammensetning, inntektsvariasjon på foretaks- og husholdningsnivå og inntekts- og kjøpekraftsutviklingen i jordbruket sammenlignet med ulike grupper av lønsmottakere.
- Vurdere hvordan varierende driftsmål og respons på insentiver kan påvirke mulighetene for oppfølging av inntektsmålet i jordbrukspolitikken.
- Vurdere hvordan Totalkalkylen som sektorregnskap er egnet for å bedømme inntektsutviklingen, samt muligheter og begrensninger ved å modifisere Totalkalkylen til å bli et regnskap for aktive produsenter/foretak.
- Vurdere muligheter for og konsekvenser av alternative måter å regnskapsføre kjøp/leie av ikke avskrivbar kapital som jord og melkekvoter.
- Vurdere dagens resultatmål "*Vederlag til arbeid og egenkapital*", og måten det er beregnet på, avhengig av om hensikten med beregningen er å sammenligne resultatet med ulike lønnstakergruppers lønnsnivå eller utvikling.
- Drøfte hensikt og konsekvenser av å evt. splitte resultatet i vederlag til arbeid og avkastning til egenkapital. I tilfelle også hvordan egenkapitalen som skal gis godtgjøring skal beregnes/fastsettes.
- Vurdere om forutsetningene for inntektsmålet er tilfredsstillende operasjonalisert og evt. foreslå metoder for operasjonalisering.
- Iht. Utredningsinstruksen utrede samfunnsøkonomiske, markedsmessige og budsjettmessige konsekvenser av ev. forslag til endringer av inntektsmålings-systemet.

Utvalgets innstilling skal avgis innen 1. juli 2022.